

Učiteljski Tovariš

Glasi „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejujeta:

Jakob Dimnik in **Engelbert Gangl**

učitelja v Ljubljani.

Izdajatelj in odgovorni urednik: **Jakob Dimnik**, Šubičeve ulice št. 3.

Vsebina: Shod spodnještajerskega učiteljstva v Celju. — Spomenica primorskega učiteljstva. — Tretja slovenska petrazrednica v Ljubljani je nujno potrebna! — Jos. Ciperle: Kulturne slike s Kranjskega. — Književnost in umetnost. — Naši dopisi. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Shod spodnještajerskega učiteljstva v Celju.

Isel, prirediti velik shod spodnještajerskega učiteljstva ter povabiti k temu shodu slovenske deželne poslance, je našla zvoneči odmev po vsem Spodnjem Štajerskem. Lepo število pismenih izjav, katere so došle predlagatelju na poziv v 2. šte. „Popotnika“ ter soglasno odobravanje učiteljstva celjskega in laškega okraja, zbranega dne 2. svečna meseca v Celju, je rodilo po vsestranskem zanimivem posvetovanju pozitivni rezultat. Sestavil se je v Celju pripravljalni odbor, ki bo za ta shod vse potrebno ukrenil, sklicanje shoda se je vendar z ozirom na zakon z dne 15. listopada meseca 1868. l. drž. zakon. št. 135 in na okolnost, da ne more nobeno učiteljsko društvo sklicavati shodov, poverilo predlagatelju samemu, namreč tovarišu R. Knafliču.

Namestnik deželnega glavarja, deželni poslanec gospod dr. Srnc v Celju je izrazil predlagatelju shoda svoje veselje nad lepo mislijo, da želi učiteljstvo v vseobčnem shodu slovenski deželni delegaciji razložiti svoje delovanje, težnje in trpljenje ter prijazno pojasnil, da bodo slovenski poslanci radi prišli k shodu, želeč slišati naše resolucije ter obenem izreči učiteljstvu svoje simpatije in mnenje, priporočal je, shod sklicati kolikor najhitreje; zakaj s preložitvijo državnega zbora se bližamo z naglimi koraki zasedanju deželnega zbora.

Pri posvetovanju v Celju sta se določila dva glavna govornika z dvema namestnikoma. Prvi oriše: a) Razvoj učiteljskega stanu do danes. b) Učiteljevo delovanje v šoli in zunaj šole. c) Vpliv šolske vzgoje in pouka na narod. d) Učiteljstvo je kulturni činitelj države, dežele in naroda. e) Nedostojno nagrado za učiteljevo kulturno delo. f) Promatranje troškov za učiteljstvo in šolo vzporedno s troški za vojaštvo, uradništvo itd. in g) Primerne resolucije. Drugi oriše gmotno stanje učiteljevo, njegovo pomanjkanje v družini ter stavi primerne resolucije.

Resolucije so podvržene cenzuri pripravljalnega odbora, pomnoženega z zaupnimi možmi iz vsakega učiteljskega društva, sklicanimi en dan pred shodom v Celje.

Kdor torej želi na tem shodu pri debati staviti kakoršne si koli resolucije, naj jih najpozneje dva dni pred shodom doloži sklicatelju shoda, tovarišu Radoslavu Knafliču v Št. Lenartu, pošta Laški trg, ki jih predloži pomnoženemu pripravljalnemu odboru v potrdilo.

Sleharni tovarišici in vsakemu tovarišu Spodnjega Štajerja se doloži pravočasno osebno vabilo z legitimacijo.

Ta shod bode ustrezal sklepu delegacije „Lehrerbunda“ z dne 29. grudna meseca 1898. l., namreč: „Učiteljstvo se obrni neposredno do deželnih poslancev.“

Za vdeležitev shoda se naj uporablja § 31. šolskega in učnega reda z dne 20. rožnika meseca 1870. l. št. 7648, pri čem se ni prav nič ozirati na okrajni ali deželni šolski svet; zakaj podeljevati učiteljem dopust do tri dni ima pravico šolsko vodstvo, a vsi šoli krajni šolski svet. (Glej odlok deželnega šolskega sveta Štajerskega direktoriju „Zaveze“, priobčen v 14. št. „Popotnika“ l. 1898.)

Shod bode le tedaj imponoval poslancem in javnosti, ako se nas vdeleži mnogo. Kdor misli, da se lahko opravi brez njega, ta nima smisla za ureditev naših socialnih in gmotnih razmer ter bode s svojo odsotnostjo na račun vsega stanu pričal poslancem, javnosti in vsem tovarišem, da ne potrebuje nobenega izboljšanja plač. Tu je najbolj potreben čut druženja: vsi za enega, eden za vse! Mile tovarišice učiteljice, pridite tudi Ve v obilnem številu! Pri shodu se bode zagovarjalo načelo: „Enake dolžnosti, enake pravice“. Ako Vas izostane mnogo, izostane tudi ta zagovor; zakaj Vaša morebitna abstinenca bi se smatrala za molčečo izjavo, da niste teh nazorov!

Na Spodnjem Štajerskem deluje po stanju pred enim letom v posameznih okrajih sledeče okroglo število učiteljev in učiteljic:

V okraju Brežice . . .	19 učiteljev	9 učiteljic
„ „ Celje . . .	44	16
„ „ Gornji grad . .	18	2
„ „ Gornja Radgona	15	5
„ „ Konjice . . .	27	9
„ „ Kozje . . .	21	9
„ „ Laško . . .	32	13
„ „ Sv. Lenart . .	21	6
„ „ Ljutomer . .	18	8
„ „ Marenberg . .	22	6
„ „ Maribor . . .	74	10
„ „ Ormož . . .	24	8
„ „ Ptuj . . .	64	15
„ „ Rogatec . . .	13	1
„ „ Sevnica . . .	10	5
„ „ Slov. Bistrica .	24	5

V okraju Slov. Gradec . . .	15 učiteljev	3 učiteljic
" " Šmarje . . .	19 "	3 "
" " Šoštanj . . .	17 "	3 "
" " Vransko . . .	10 "	5 "
" " Arvež . . .	6 "	1 "
" " Cmurek . . .	5 "	4 "

Spodnje Štajersko šteje
torej skupaj . . . 509 učiteljev, 145 učiteljic.

Da bode shod uspel, se ga morata vsaj dve tretjini, to je 338 učiteljev in 96 učiteljic vdeležiti; ako bi bilo mnogo manje vdeležencev, bi poslanci iz tega izvajali za nas neugodne posledice, češ, da si vendar velika množica slovenskega učiteljstva ne želi tako nujno izboljšanja svojih gmotnih razmer, kakor se vedno „pretirano zdihuje in pisari.“

V vsakem okraju naj prevzame predsednik okrajnega učiteljskega društva nalogo, takoj vse učiteljstvo svojega okraja v imenu društva pismeno spodbuditi za shod; kjer on tega ne mora storiti, naj stori to njegov namestnik (oziroma odbor), a kjer ni nobenega učiteljskega društva, naj stori to kateri delavni tovariš sam ali v naglici „ad hoc“ sestavljeni odbor. Vsak predsednik oziroma njegov namestnik itd. naj smatra za častno dolžnost, spraviti najmanj dve tretjini učiteljstva svojega okraja k shodu.

Gospodje predsedniki, oziroma njihovi namestniki itd., ki prevzamejo dejansko izvrševanje te častne naloge, prevzamejo pri shodu častni posel redarjev. (Glej § 8 zakona o shodih z dne 15. listopada meseca 1867. l. drž. zakona št. 135) in obenem zaupnih mož ter bodo obenem še z drugimi vplivnimi zaupniki povabljeni en dan pred sklicanim shodom v Celje k skupnemu posvetovanju s pripravljanim odborom. (Cenzura resolucij, razdelitev častnega posla med redarje, določitev predloga za predsednika, namestnika itd.) Da se jim more dostaviti pravočasno za to potrebno vabilo, naj blagovolijo nemudoma naznaniti sklicatelju, če so dejanski prevzeli to častno nalogo in če jih sme na vabilih kot zaupnike dati podpisati.

Shod se skliče, ako bodo znamenja kazala, da bode deželni zbor zboroval meseca sušca, z ozirom na ugodnejša gmotna sredstva učiteljstva, na četrtek, dne 9. sušca meseca.

Lotimo se torej dela vsi, da nas 9. sušec ne presenetijo nepripravljene!

Za certifikat za polovični vozni listek naj takoj vloži prošnjo na obratno železniško nadzorništvo v Gradcu vsak vdeležnik sam. Sicer pa med tour-retour- in polovičnimi listki ni velikega razločka.

Pripravljajni odbor se bode v tem času, ko se je to poročilo dalo v tisk, posvetoval z deželnima poslancema, bivajočima v Celju, ali naj se k shodu povabijo tudi naši državni poslanci, da bi se pri ti priliki z njimi obravnavalo vprašanje, se li naj učiteljstvo podržavi ali ne, nadalje ali se naj k shodu povabijo uredništva in poročevalci časopisov. K shodu se povabijo člani upravnega odbora „Zaveze“ slov. učiteljskih društev.

Ako se želi kateri tovariš iz drugih slovenskih kronovin vdeležiti shoda, naj se prijavi tovarišu sklicatelju pravočasno, da mu dopošlje osebno vabilo in legitimacijo. Brez legitimacije ne sme biti nikomur vstop dovoljen; zakaj državno sodišče je v nekem slučaju razsodilo sledeče: „Sklicatelj mora povabljen po onih znakih poznati, ki določujejo njihovo istost (identičnost, ime, stan), on mora na podlagi vabil (legitimacij) istost povabljenih zanesljivo določiti znati.“ Iz te razsodbe sledi, da je vstop

brez legitimacije nedopustljiv in da se mora legitimacija do konca zborovanja obdržati. Kdor izgubi legitimacijo, naj se v dan shoda oglasi pri sklicatelju za duplikat.

Prvikrat torej stopi učiteljstvo Spodnjega Štajerja kot celota, kot slovesno manifestujoči činitelj deželne in narodove kulture pred zastopnike svojega ljudstva. V desni bakljo prosvete, v levi zeleno mladiko človekoljubja se bode dalo ono, hodeč po trnjevi poti, spoznavati poslancem in ljudstvu. Da bode ta baklja bolj goreča, mladika bolj zelena, alegorija na trnjevi poti vzvišenejša, v to je dolžan prispeti s svojo pričujočnostjo sleharna tovarišica, sleharni tovariš Spodnjega Štajerja!

* * *

Mila tovarišica! Dragi tovariš!

Le kratek čas nas loči od zasedanja deželnega zbora, v katerem se bode vendar končno razpravljalo naše delovanje za državo, deželo, narod itd. v šoli in zunaj šole ter naše v vseh ozirih slabo gmotno stanje. Zastopniki obeh narodov v deželi bodo ondi povzdigali svoj glas za nas, a tudi proti nam, kakor jim bode njihovo pravo ali krivo prepričanje o nas narekovalo.

Gotovo napolnuje sleharno tovarišico in tovariša Spodnjega Štajerja prepričanje in zavest, da razsvetljuje naš stan kulturno obzorje dežele s plamenečo bakljo prosvete in da cepi on v srca nežnega narodovega naraščaja čut vere, človekoljubja, pravice, miru, delavnosti, varčnosti, zadovoljnosti itd. Ta sladka, osrečujoča zavest nas združuje kot močna vez v eno celoto — v zavedno in delavno učiteljstvo. Ta zavest nam nikakor ne dopušča mirovati, dokler nas vsi slojevi naroda ne priznajo za varni kulturni činitelj, ona nam nalaga dolžnost, dati ljudstvu in poslancem pravi pojem o našem vzvišenem poklicu in stanu. Prepričanje in vsakdanja izkušnja, da smo mi vkljub svojemu vzvišenemu poklicu vendar trpini, hodeči po trnjevi poti trudapolnega dela in pomanjkanja, nas tudi tesneje družijo v zavedno celoto — v trpeče učiteljstvo. Iz naših družin se vedno glasneje, vedno širneje razlega klic za izboljšanje našega gmotnega stanja. Vera, narod, dežela, država — vsi uporabljajo svoje moči, da jačijo sami sebe, zahteve teh naših veliteljev do nas rasto od leta do leta, a kruh, katerega nam režejo v tankih koščkih, ne siti naših družin; zato je naše gibanje v postavnih mejah in hrepenenje za večjim kosom kruha ne samo opravičeno, temveč celo pravično in nujno potrebno. Opravičeno je naše mnenje o samem sebi: „Naše delo je vzvišeno in nam ga more le Bog popolnoma poplačati, a od dežele in naroda zahtevamo svojemu stanu primerno in dostojno nagrado!“

Mnogi merodajni činitelji spoznavajo važnost našega stanu in umejo naše pomanjkanje, toda ne vsi, imamo še tudi mnogo nasprotnikov!

Kam naj prištevamo svojo deželnozborsko delegacijo?

Morebiti vidi naša deželnozborska delegacija v nas vzvišeno alegorijo, držečo v desni plamenečo bakljo prosvete a v levi zeleno mladiko človekoljubja, miru itd., a trnjeve poti, po kateri mora ta alegorija, šireč prosveto, hoditi, ne poznajo.

Tovarišice, tovariši! Zavedno, delavno in trpeče učiteljstvo! Razodenimo svoji deželnozborski delegaciji in javnosti rane in trpljenje, katero nam prizadeva trnjeva pot učiteljskega poklica, odkrimo ji pomanjkanje kot posledico v tankih koščkih rezanega kruha!

V to svrhu sklicuje Vaš vdano podpisani tovariš v sporazumljenju dveh deželnih poslancev in v sporazumljenju pripravljalnega odbora na podlagi § 2. postave z dne 15. listopada 1867, drž. zakon. št. 135, **shod spodnještajarskega učiteljstva** na četrtek, dne 9. susca leta 1899 ob 11. uri v Celje, na katerega povabi tudi vso našo deželno- in državnozbornsko delegacijo z namenom:

1. da stopi učiteljstvo Spodnjega Štajarja v potrebno in koristno dotiko z zastopniki našega naroda v deželnem in državnem zboru,

2. da se jim predstavimo kot važen činitelj kulture v državi, deželi in narodu,

3. da jim orišemo razvoj učiteljskega stanu do današnjega časa in da jim očrtamo svoje neugodne gmotne razmere, t. j. svojega vzvišenega poklica nedostojno plačo in da jim naznanimo, česa si želimo za svoje naporno kulturno delo od njih in naroda,

4. da pojasnimo njim in davkoplačnikom, da je za učiteljstvo in šolo izdani denar prava narodova na obresti naložena glavnic, veliko večje vrednosti nego vedno rastoče ogromne svote za topove, puške itd., od katerih nima niti dežela niti narod v rastočem razmerju nobene večje koristi,

5. da zbudimo v njih in v narodu večje zanimanje za svoj stan. Naši poslanci niso imeli doslej v izvrševanju svojega zasebnega poklica niti časa niti povoda, premišljevati o važnosti učiteljstva, o vplivu šolskega pouka in vzgoje za narod, deželo in državo; dajmo jim torej k temu povoda in priložnosti!

6. da slišimo iz njihovih ust mnenje o nas in da nam naznanijo, česa žele oni v imenu naroda od nas,

7. da si zagotovimo njihov glas za izboljšanje svojih plač. Znano je, da so v deželnozbornski štajarski delegaciji tri stranke, namreč nemško-konservativna, nemško-nacionalna (oziroma liberalna) in slovenska stranka; kamor se nagne v tem vprašanju slovenska stranka, ondi bode večina, iz tega sledi odločujoča važnost slovenske delegacije,

8. da označimo njim in narodu v mnogobrojni vdeležbi svoje stališče kot vodilo za prihodnje naše delovanje v šoli in zunaj šole,

9. da obravnavamo ž njimi vprašanja *a)* o poddržavljenju šole in učiteljstva, *b)* o disciplinarnem zakonu, *c)* o tajni kvalifikaciji, *d)* o stalnem nameščenju c. kr. okrajnih šolskih nadzornikov.

Tak shod ustreza sklepu občnega zbora „Zveze slovenskih učiteljskih društev“ v Opatiji, dne 20. vel. srpana 1896 in sklepu delegacije štajarskega „Lehrerbunda“ z dne 29. grudna 1898, rekoč: „Učiteljstvo se obrni neposredno do poslancev.“

Namestnik dežel. glavarja, deželni poslanec dr. Srnec in deželni poslanec dr. Dečko, oba v Celju, sta pozdravila z veseljem misel, sklicati nameravani učiteljski shod z obljubo, da bodeta tudi onadva še posebe povabila sleharnega slovenskega deželnega in državnega poslanca na ta shod. Polnoštevilna vdeležba naših deželnih poslancev in vdeležba naših državnih poslancev nam je torej zagotovljena in ta vesela okolnost zahteva polnoštevilno ali vsaj mnogoštevilno vdeležbo učiteljstva.

Na Spodnjem Štajarju službuje 509 učiteljev, 145 učiteljic. Shod se more le tedaj smatrati za slovesno manifestacijo vsega spodnještajarskega učiteljstva, ako se ga vdeleži najmanje ena tretjina, t. j. 338 učiteljev in 96 učiteljic, torej 434 učnih oseb. Kdor izostane neopravičeno,

bode s svojo abstinenco na račun vsega stanu izrekel narodu in poslancem molčeči protest, da ne rabi nobene ureditve slabih plač. Za ta shod je torej čut celokupnosti, sloge in vzajemnosti „vsi za enega, eden za vse!“ potreben v najvišji meri.

Mile tovaršice! Pri shodu se bode zagovarjalo načelo: „Enake dolžnosti, enake pravice.“ Pridite torej tudi Ve mnogoštevilno pod našo bojujočo zastavo! Ako Vas izostane mnogo, mora izostati tudi ta zagovor; zakaj morebitna Vaša abstinenca bi se morala smatrati za molčeči protest proti temu pravičnemu zagovoru in sploh proti ureditvi naših plač.

K shodu so povabljeni *a)* vsi slovenski državni in štajarski deželni poslanci, *b)* učiteljstvo Spodnjega Štajarja, *c)* vsi c. kr. okrajni nadzorniki Spodnjega Štajarja, *d)* direktorij „Zveze slovenskih učiteljskih društev“, *e)* predsedništvo učiteljskega društva „Jubilejska samopomoč“ v Ljubljani, *f)* predsedništvo „Lehrerbunda“, *g)* uredništva vseh slovenskih političnih časopisov, *h)* vsak posamezni učitelj (učiteljica) sosednjih slovenskih kronovin, kateri se je oglašil pri sklicatelju za legitimacijo in *i)* učiteljice ženskih ročnih del.

Cenjene tovaršice in tovariši dobe v to svrhu po eno tu priloženo individualno legitimacijo. Vstop k shodu je brez legitimacije nemogoč. (Glej Popotnik št. 3. l. 1899.) Kdor slučajno po pomoti ali radi slabih poštnih razmer ali sploh ni sprejel legitimacije, osobito oni, kateri niso več v kraju, v katerem so v imeniku označeni, ali kdor je s katerim koli načinom ob legitimacijo, naj se blagovoli pred začetkom shoda oglašiti pri sklicatelju, kateri mu izroči duplikat.

Za vdeležitev shoda naj blagovoli cenjeno učiteljstvo uporabljati § 31. šolskega in učnega reda z dne 20. velikega srpana 1870, pri čem se ni treba ozirati niti na okrajni niti na deželni šolski svet; zakaj omenjeni § daje šolskemu vodstvu pravico podeljevati podrejenemu učnemu osebju dopust do tri dni, a njemu pa krajni šolski svet. Visoki c. kr. deželni šolski svet štajarski je vsled neke prošnje opozoril „Zvezo slovenskih učiteljskih društev“ na ta § z opombo, da spada ta pravica v področje šolskega vodstva in krajnega šolskega sveta. (Glej dotični deželnozbornski dopis, priobčen v 14. št. „Popotnika“ l. 1898.) Za vdeležitev shoda se pa tudi lahko uporablja § 10. imenovanega šolskega in učnega reda.

Resolucije so podrejene cenzuri pripravljalnega odbora, pomnoženega z zaupnimi možmi iz vsakega učiteljskega društva, sklicanimi en dan pred shodom v Celje. Kdor torej želi pri tem shodu postaviti kakoršne si bodi resolucije, naj jih najpozneje dva dni pred shodom dpošlje tovarišu Arminu Gradišniku, nadučitelju v Celju, kateri jih predloži pomnoženemu odboru v presojevanje.

Tovaršice, tovariši! Zavednost, delavnost in trpljenje naše nas skliče pod skupni prapor, naj torej nikogar ne manjka!

S kolegijalnim pozdravom vdani

Radoslav Knaflič,
sklicatelj.

Pripravljalni odbor:

Armin Gradišnik.

Jožef Schmoranzner.

Francišek Krajnc.

Anton Munda.